

Biomedicínská etika

Alena Slezáčková

Ústav lékařské psychologie a psychosomatiky

Lékařská fakulta MU

Biomedicínská etika

Přednášky každý týden

Různí vyučující

Interaktivní osnova

Požadavky na úspěšné ukončení:

- ***Docházka***
- ***Aktivní účast***
- ***Test***

Základní otázky Biomedicínské etiky

SMÍME TO, CO MŮŽEME?

ETIKA

Věda o morálce (rozlišení správného a nesprávného), o původu a podstatě morálního vědomí a jednání. Snaží se objasnit principy a hlediska, která vedou člověka k odpovědnému jednání.

POSOUZENÍ ETICKÉHO VERS. NEETICKÉHO JEDNÁNÍ:

- **Individuální aspekty**
  - Věk: Když malé dítě neříká pravdu, je to totéž, jako když dospělý lže?
  - Intelligence: Je za své činy odpovědná osoba s velmi nízkým intelektem?
- **Kulturní aspekty** (ženská obřízka v afrických zemích)
- **Náboženské aspekty** (sebeobětování se ve jménu víry, odmítnutí léčby z náboženských důvodů)
- **Právní aspekty** (pojištění nemovitosti krátce před živelnou událostí)
- **Ekonomické aspekty** (podle jakých kritérií dochází k přidělení léče v případě limitovaných zdrojů?)

CO OVLIVŇUJE ETICKÉ JEDNÁNÍ?

- **Výchova (dobrý nebo špatný příklad)**
- **Hodnoty a priority**
- **Konformita (přizpůsobení se tlaku skupiny)**
- **Hmotná nouze**
- **Extrémní situace ohrožení**

VZTAH MEZI PŘÍRODNÍ VĚDOU, ETIKOU, BIOETIKOU A FILOZOFIÍ

- **Přírodní věda (např. biologie, chemie, medicína)**
  - Cíl: Zkoumá přírodní jevy, získává empirické poznatky o světě prostřednictvím pozorování, experimentů a analýzy.
  - Otázky: Co je technicky možné? Jak funguje lidské tělo? Jak můžeme vyléčit nemoc?
- **Filozofie**
  - Cíl: Zabývá se hlubokými otázkami o smyslu, hodnotách a poznání. Poskytuje rámec pro kritické uvažování o světě a našem místě v něm.
  - Otázky: Co je pravda? Jak můžeme poznat realitu? Co znamená dobré a správné?
- **Etika (součást filozofie)**
  - Cíl: Zkoumá morální hodnoty a principy, které řídí naše jednání, včetně otázky, co je správné a co špatné.
  - Otázky: Jak bychom měli jednat? Co je spravedlnost? Jak vyvážit práva jednotlivce a společnosti?
- **Bioetika (mezioborová oblast spojující přírodní vědu, etiku a filozofii)**
  - Cíl: Aplikuje etické principy na problémy vznikající v oblasti biologie a medicíny. Řeší morální dilemata, která přináší technologický a vědecký pokrok v medicíně.
  - Otázky: Smíme zasahovat do lidského genomu? Je správné použít technologii, která umožní geneticky upravovat člověka? Jak vyvážit přínosy medicínského pokroku a ochranu lidské důstojnosti?

MEDICÍNA MÁ VELMI ČASTO JEDNOZNAČNÉ ODPOVĚDI NA JEDNOZNAČNÉ OTÁZKY

- Normální tělesná teplota zdravého člověka je přibližně 36,5–37,5 °C. Odchyly od tohoto rozsahu mohou signalizovat horečku (při zvýšení) nebo hypotermii (při snížení).
- Normální krevní tlak dospělého člověka je přibližně 120/80 mm Hg. Tento údaj se skládá ze systolického tlaku (120) a diastolického tlaku (80).
- Normální pH lidské krve se pohybuje mezi 7,35 a 7,45. Hodnoty mimo tento rozsah signalizují acidózu (pokles pH) nebo alkalózu (zvýšení pH).
- Nasycení krve kyslíkem (SpO₂) u zdravého člověka by mělo být mezi 95–100 %. Nižší hodnoty mohou signalizovat hypoxii, tedy nedostatečné zásobení těla kyslíkem.

NA ETICKÉ OTÁZKY VŠAK NEEXISTUJE JEDNOZNAČNÁ ODPOVĚĎ

- Kdy je eticky přijatelné odpojit pacienta od přístrojů, které ho udržují naživu?
- Je eticky správné použít genetickou modifikaci k "vylepšení" lidských schopností, pokud to technologie umožní?
- Má lékař povinnost poskytnout nákladnou léčbu, i když ví, že je šance na úspěch velmi malá?
- Měl by lékař zasáhnout proti vůli pacienta, pokud by to znamenalo záchranu jeho života?
- Je eticky správné využívat plody výzkumu získaného neetickým způsobem?
  - Např. v letech 1932–1972 byly prováděné neetické lékařské experimenty, tzv. Tuskegeeho syfilitické studie, kdy byli afroameričtí muži s neléčenou syfilidou pozorováni bez jejich informovaného souhlasu, i když byla dostupná účinná léčba penicilinem.

Základní otázky bioetiky

- **Smíme udělat to, co umíme udělat technicky?**
  - Měli bychom použít každou technologii, kterou jsme schopni vytvořit, i když můžeme narazit na morální otázky?
- **Pokud nesmíme, kdo nám v tom může zabránit?**
  - Svědomí, vláda, Bůh
  - Kdo rozhoduje o tom, co je morálně přípustné?
  - Je to individuální rozhodnutí, nebo by mělo být regulováno zákonem?
- **Existuje rozdíl mezi technickou nemožností a morální nemožností?**
  - Jsme schopni něco technicky provést, i když je to morálně nepřijatelné?

Další otázky

- **Je naší morální povinností použít technologii, pokud ji máme k dispozici, abychom zlepšili život pacienta?**
  - Pokud technologie, jako je bionika, může zlepšit kvalitu života pacientů, měli bychom ji použít vždy, když to je možné? Nebo existují případy, kdy bychom neměli?
- **Kde je hranice mezi léčbou a "vylepšováním" lidského těla?**
  - Je v pořádku používat bionické implantáty k nápravě zranění nebo ztráty funkce? Co když technologie umožní „vylepšení“ nad rámec běžných lidských schopností – je to stále léčba?
- **Kdo má rozhodnout, jaké bionické zásahy jsou morálně přípustné?**
  - Měl by mít hlavní slovo pacient, lékař, nebo by měla existovat širší společenská kontrola nad tím, jaké zásahy jsou přípustné?

A ještě další otázky...

- **Jaké dopady má bionika na naši definici lidskosti?**
  - Pokud člověk přijme bionické implantáty, které výrazně zlepší jeho fyzické schopnosti, kdy přestává být "přirozený" a stává se něčím „jiným“? Jak to ovlivňuje naše vnímání „lidskosti“?
- **Může být odstranění veškeré fyzické bolesti prostřednictvím technologie skutečně pozitivní?**
  - Pokud technologie umožní zcela eliminovat bolest, co to znamená pro lidskou zkušenost?
  - Je bolest někdy důležitá pro růst nebo lidskou empatii?
- **Jak zabráníme tomu, aby bionika vedla k vytváření sociálních rozdílů?**
  - Existuje riziko, že bohatší lidé budou mít přístup k lepší technologii (např. bionickým vylepšením), zatímco ostatní ne? Jak by to mohlo ovlivnit společenskou rovnost?

TECHNOLOGICKÝ POKROK PŘINÁŠÍ SLOŽITÁ MORÁLNÍ DILEMATA

- Pokročilé technologie jako bionika, genetické inženýrství, klonování či asistovaná reprodukce neustále rozšiřují možnosti lékařské vědy, ale zároveň otevírají etické otázky, na které tradiční medicína nemusí mít odpověď.
- Zdravotníci a lékaři se budou stále častěji setkávat s morálními dilematy, která vyplývají z toho, co je technicky možné, ale ne vždy morálně přijatelné.
- Znalost lékařské etiky je klíčem k tomu, jak se rozhodnout správně, i když technologie umožňuje udělat více, než co je eticky žádoucí.

ZODPOVĚDNOST LÉKAŘŮ ZA OCHRANU LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

- Zdravotníci jsou nejen ti, kteří aplikují medicínské technologie, ale také ti, kdo se budou podílet na ochraně práv pacientů a zachování lidské důstojnosti.
- Etika je základem, který jim pomůže rozhodovat se, jaké technologie a léčby jsou vhodné nejen z medicínského, ale i z **morálního** hlediska.
- Bez znalosti etiky hrozí, že se lékaři a zdravotníci mohou stát **pouhými technickými experty**, kteří slepě aplikují technologie bez ohledu na morální následky pro pacienty a společnost.

PROČ JE LÉKAŘSKÁ ETIKA NEZBYTNÁ

- Etika poskytuje **morální kompas**. Lékaři a zdravotníci, kteří rozumějí etice, budou schopni činit informovaná, eticky odpovědná rozhodnutí, která nepoškozují pacienty ani společnost.
- Etika **chrání lidskou důstojnost**. Etické myšlení umožňuje lékařům zajistit, že každý pacient bude ošetřen s respektem k jeho právům a autonomii, i v kontextu moderních technologií.
- Etika je **základem spravedlnosti**. Bez znalosti lékařské etiky by mohlo dojít k nespravedlivému rozdělování zdrojů a technologií, což by vedlo k nerovnostem ve zdravotnictví.
- Etika **pomáhá orientovat se v komplexních situacích**. Technologický pokrok přináší nové možnosti, ale také nové výzvy. Etika vám umožní balancovat mezi tím, co je technicky možné, a co je morálně správné.

POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ